

Uchwała z dnia 1 marca 1995 r.
II UZP 34/94

Przewodniczący SSN: Maria Tyszel (sprawozdawca), Sędzia SN: Stefania Szymańska, Sędzia SA: Jerzy Kuźniar,

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Jana Szewczyka, po rozpoznaniu w sprawie z wniosku Wandy P.-L. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. o składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym w dniu 1 marca 1995 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Apelacyjny w Rzeszowie postanowieniem z dnia 20 października 1994 r., [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 391 k.p.c.

Czy notariusz dokonujący czynności notarialnych w kancelarii notarialnej jest pracodawcą w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. Nr 1 z 1994 r., poz. 1), zobowiązanym do opłacania składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych ?

p o d j ą ł następującą uchwałę:

Notariusz prowadzący kancelarię notarialną nie jest zobowiązany - stosownie do art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. z 1994 r., Nr 1, poz. 1) - do opłacania składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J., decyzją z dnia 6 kwietnia 1994 r., zobowiązał Wandę P.-L. do opłacania składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych wobec zatrudnienia pracowników w prowadzonej przez nią Kancelarii Notarialnej.

W odwołaniu, wniesionym do Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Wanda P.-L. wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez stwierdzenie jej nieważności, względnie poprzez uznanie, że jako notariusz nie jest zobowiązana do opłacania składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych ponieważ, skoro podstawą wykonywania zawodu notariusza jest wyłącznie ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie, przepisy ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. z 1994 r., Nr 1 poz. 1) zwanej dalej ustawą o ochronie roszczeń pracowniczych, nie mają zastosowania do kancelarii prowadzonych przez notariuszy.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania zarzucając, że wnioskodawczyni jest pracodawcą w rozumieniu art. 2 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych, ponieważ jest osobą fizyczną zatrudniającą pracowników w związku z prowadzoną działal-

nością gospodarczą, co w konsekwencji uzasadnia obowiązek opłacania składek przewidzianych w tej ustawie.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 15 lipca 1994 r. [...] odwołanie oddalił.

Rozpatrujący rewizję wnioskodawczyni Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie uznał, że w sprawie występuje zagadnienie prawne, budzące poważne wątpliwości i przekazał je do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, formułując jak w sentencji uchwały.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jak to słusznie podkreślił Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu przedstawionego zagadnienia, problemem istotnym dla rozstrzygnięcia jest ustalenie, czy notariusz dokonujący czynności notarialnych w kancelarii, jest pracodawcą w rozumieniu ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych, a jeżeli tak, to czy w stosunku do niego istnieje możliwość ogłoszenia upadłości i likwidacji.

Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych utworzony został wyżej powołaną ustawą o ochronie roszczeń pracowniczych. Jednym ze źródeł dochodów tego Funduszu są składki płacone przez pracodawców, a jego celem jest zaspokojenie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy. W myśl art. 2 ust. 1 tej ustawy, pracodawcą jest osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, zatrudniająca pracowników w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, z wyjątkiem zakładów budżetowych i gospodarstw pomocniczych jednostek budżetowych, jednakże - w myśl art. 2 ust. 2 - z wyjątkiem tych pracodawców, wobec których odrębne przepisy wyłączają możliwość ogłoszenia upadłości i likwidacji. Przytoczony przepis wskazuje, że zakresem podmiotowym ustawy objęci są nie wszyscy pracodawcy, lecz tylko ci, którzy zatrudniają pracowników w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, w stosunku do których mają zastosowanie przepisy Prawa upadłościowego i postępowanie likwidacyjne. Ustawa o ochronie roszczeń pracowniczych nie precyzuje pojęcia działalności gospodarczej. Pojęciem tym posługuje się ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 41, poz. 324 ze zm., zwana dalej ustawą o działalności gospodarczej), która określa, że działalnością gospodarczą w rozumieniu ustawy, jest działalność wytwórcza, budowlana, handlowa i usługowa, prowadzona w celach zarobkowych i na własny rachunek podmiotu prowadzącego taką działalność. Podmiotem prowadzącym działalność gospodarczą może być osoba fizyczna, osoba prawna, a także jednostka organizacyjna nie mająca osobowości prawnej, utworzona zgodnie z przepisami prawa, jeżeli jej przedmiot działania obejmuje prowadzenie działalności gospodarczej. Podjęcie takiej działalności przez osoby fizyczne wymaga zgłoszenia do ewidencji działalności gospodarczej (z wyjątkami wskazanymi w tejże ustawie). Organem ewidencyjnym był terenowy organ administracji państwowej o właściwości szczególnej, a od wejścia w życie ustawy z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 30, poz. 198), uprawnienia te przekazano gminom (art. 3 pkt 21 tejże ustawy).

Zdaniem Sądu Najwyższego, w składzie orzekającym, notariusz nie jest podmiotem prowadzącym usługową działalność gospodarczą w rozumieniu ustawy o

działalności gospodarczej. Podstawą prawną prowadzenia działalności notarialnej jest ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie, zwana dalej Prawem o notariacie. Porównanie obu ustaw, tj. ustawy o działalności gospodarczej i Prawa o notariacie, nie potwierdza stanowiska organu rentowego, że notariusz prowadzi działalność gospodarczą "(...) na podstawie uprawnień określonych w przepisach szczególnych, tzn. art. 10-14 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie". Prawo to bowiem reguluje nie tylko - powołany przez organ rentowy - sposób powoływania i odwoływania notariusza (art. 10-14 tego Prawa), ale też - jak to słusznie podniosła Krajowa Rada Notarialna w swym stanowisku przedłożonym Sądowi Najwyższemu - funkcje działalności notarialnej, określone w art. 79 tej ustawy oraz przepisach szczególnych, jak np. w postępowaniu spadkowym, mają szersze znaczenie niż czynności usługowe, o których mowa w ustawie o działalności gospodarczej. Podkreślić należy, że art. 24 ustawy o działalności gospodarczej odnoszący się do świadczenia pomocy prawnej (obsługi prawnej) nie obejmuje czynności notarialnych, a przepis ten, pomimo kolejnych zmian ustawy, dokonywanych również po wejściu w życie Prawa o notariacie, nie został zmodyfikowany w sposób, który wskazywałby na objęcie nim również "usług" notarialnych. Podjęcie działalności notarialnej nie wymaga zgłoszenia organowi administracyjnemu prowadzącemu ewidencję działalności gospodarczej i nie podlega wpisowi do tej ewidencji (art. 8, 14, 15 ustawy o działalności gospodarczej); rejestr kancelarii notarialnych prowadzi Minister Sprawiedliwości sprawujący nadzór nad działalnością notariuszy (art. 9, art. 42 Prawa o notariacie).

Organ rentowy w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji, stwierdzającej obowiązek opłacania składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych z tytułu zatrudnienia pracowników, w prowadzonej przez wnioskodawczynię kancelarii notarialnej, powołał się na art. 24 Prawa o notariacie stanowiący, że w zakresie ubezpieczeń społecznych do notariuszy i członków ich rodzin, stosuje się przepisy ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą. Słusznie zauważył Sąd Apelacyjny, że nie jest przekonywującym stanowisko organu rentowego, że notariusz jest osobą prowadzącą działalność gospodarczą, gdyż Prawo o notariacie przewiduje stosowanie do niego w zakresie ubezpieczeń społecznych ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą.

Zdaniem Sądu Najwyższego, kompleksowe uregulowanie w Prawie o notariacie wszystkich zasad związanych z wykonywaniem zawodu notariusza oznacza, że wykładnię art. 24 tego Prawa należy ograniczyć wyłącznie do zagadnienia, o którym wyraźnie stanowi, a mianowicie, że zakres ubezpieczeń społecznych notariuszy (członków ich rodzin) jest taki sam, jak osób prowadzących działalność gospodarczą. Wykładnia gramatyczna tego przepisu, w żaden sposób nie uprawnia do wniosku, prezentowanego przez organ rentowy, że skoro do notariuszy stosuje się przepisy o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą, to są oni osobami prowadzącymi taką działalność. Omawiany art. 24 Prawa o notariacie nie stanowi bowiem, że notariusze podlegają ubezpieczeniu społecznemu osób prowadzących działalność gospodarczą, lecz jedynie, że te przepisy stosuje się do notariuszy. Podkreślić należy, że ani w art. 24, ani też w żadnym innym przepisie Prawa o notariacie nie ma odesłania do ustawy o działalności gospodarczej. Również wykładnia funkcjonalna art. 24 Prawa o notariacie nie potwierdza stanowiska organu rentowego.

Celem tego przepisu było zapewnienie notariuszom ubezpieczenia społecznego a - jak słusznie podkreśliła Krajowa Rada Notarialna - gdyby ustawodawca traktował wykonywanie zawodu notariusza jako działalność gospodarczą, to zamieszczenie tego przepisu w Prawie o notariacie byłoby zbędne. Wówczas Prawo o notariacie powinno zawierać zapis, że w sprawach nie uregulowanych stosuje się przepisy ustawy o działalności gospodarczej.

Podkreślić też należy, że składka na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych nie jest składką na ubezpieczenie społeczne, Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokonuje jedynie poboru tych składek, przekazując je Funduszowi, a świadczenia wypłacane z tego Funduszu również nie mają charakteru świadczeń z ubezpieczenia społecznego (art. 12, art. 19, art. 6 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych). Zdaniem Sądu Najwyższego, art. 24 Prawa o notariacie nie może więc stanowić podstawy prawnej pobierania od notariuszy składek na ten Fundusz.

W oparciu o powyższe Sąd Najwyższy, w składzie orzekającym wyraża pogląd, że notariusz prowadzący kancelarię notarialną jest wprawdzie pracodawcą zatrudnionych w niej pracowników, jednakże, ponieważ nie prowadzi działalności gospodarczej, nie jest pracodawcą w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych. Przyjęcie tego poglądu czyni bezprzedmiotowym rozważania, czy notariusz jest pracodawcą, o którym mowa w ust. 2 tego przepisu, tj. czy mają wobec niego zastosowanie przepisy o upadłości i likwidacji.

Sąd Najwyższy zauważa, że podniesione przez Sąd Apelacyjny wątpliwości prawne dotyczące notariuszy dokonujących czynności notarialnych w kancelariach prowadzonych na zasadzie umowy spółki cywilnej, wykraczają poza granice rozstrzyganej sprawy i przedstawionego zagadnienia, w związku z czym nie zostały uwzględnione w powyższych rozważaniach.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy, na podstawie art. 391 k.p.c. podjął uchwałę jak w sentencji.

=====